

Nr 253

Av herrar **Holmberg** och **Hagberg**, om anordnande av statlig verkstadsindustri i Norrbotten.

Från norrlandshåll har det ofta gjorts invändningar mot regeringens beskrivning av läget på arbetsmarknaden. Detta gäller framför allt det ständigt återkommande påståendet att vårt lands produktionsökning icke kunnat bli större, därför att »tillgänglig arbetskraft är maximalt utnyttjad». Särskilt i Norrland finns det tvärtom mycket stora arbetskraftstillgångar som icke tagits i bruk.

Nyligen har länsarbetsnämnden i Norrbotten ånyo framhållit detta i ett yttrande till arbetsmarknadsstyrelsen, och därvid också riktat kritik mot den del av lokaliseringsutredningens förslag som innebär att de statliga ingripandena för att stimulera näringslivets utveckling icke skall tillämpas inom Luleå, Boden och Kiruna B-regioner. Allmänt anser länsarbetsnämnden att de föreslagna åtgärderna är otillräckliga; det är framför allt mera statsdrift man måste satsa på för att åstadkomma avgörande förbättringar.

Det framgår sålunda av yttrandet att detta stämmer väl överens med de synpunkter och förslag som angavs i motionen II: 72 vid fjolårets riksdag. Väsentligast i denna motion var den meningen, att lösningen av Norrlands näringsproblem inte kan ske enligt privatkapitalistiska principer; man måste söka nya metoder och därvid i första hand åstadkomma bättre samordning och avsevärd utvidgning av statens industriella verksamhet. Redan nu äger staten stora mineraltillgångar, kraftverk, kommunikationsföretag och ett järnverk i Norrland, och motionärerna ansåg därför att statsmakterna borde gå vidare på denna väg genom tillskapandet av ett nytt statligt företag — Statens metallindustrier — med första uppgift att komplettera de statliga företagen i Norrbotten med en omfattande mekanisk industri. Ur motiveringen för detta förslag återger vi följande:

Endast genom en långt driven förädling av länets naturtillgångar kan man räkna med en så betydande ökning av arbetstillfällena att tillgänglig arbetskraft i huvudsak skall kunna syselsättas inom länet. I en verkstadsindustri skulle förvärvsarbete kunna beredas även för många kvinnor som på grund av familjeförhållanden är bundna vid industriorter eller andra områden med extremt ensidigt näringsliv. Det borde vara möjligt att få till stånd en statlig industri för tillverkning av bilar, traktorer, gruvtruckar, krossverk m.m. Beträffande de två sistnämnda artiklarna finns i Kiruna redan en viss privat tillverkning, som har tilldragit sig intresse

även på marknader utanför vårt land. Med statens stöd kunde denna lovande början säkerligen utvecklas från nuvarande hantverksmässiga produktion till en modern större industri. Dessutom hör staten och kommunerna till den svenska verkstadsindustriens största kunder genom beställningar till försvar, kommunikationer och byggnadsverksamhet m.m., och det är rimligt krav att åtminstone en del av den verkstadsindustri, som hålles i gång med skattemedel även från Norrbotten, förlägges till detta län. Det är väl troligt att privatkapitalisterna kommer att framhärda i sin metod att hålla sig borta från Norrbotten även när det gäller verkstadsindustrien, och därför bör staten utan ytterligare dröjsmål tillse att det byggs samhällsägda företag som tillgodoser norrbottningarnas behov och hela samhällets intresse av att alla produktiva resurser blir så väl utnyttjade som möjligt.

Länsarbetsnämnden erinrar om vissa fakta som tyder på att de näringspolitiska svårigheter, som länet dras med, sannolikt inte kommer att bli mindre i framtiden. Under 1950-talet minskade andelen sysselsatta i jordbruk och skogsdrift i Norrbotten från 33 till 18 procent av de förvärvsarbetande. Det är inte minst på grund av denna strukturförändring inom landsbygdsnäringarna som det ständigt blir allt flera arbetslösa. Prognoserna för de närmaste årens utveckling visar att tillskottet av arbetslösa från dessa näringsgrenar kommer att öka ytterligare samtidigt som färdigställandet av kraftverksbyggen och rationaliseringen i gruvor och träindustri aktualiserar frågan om nya arbetstillfällen för tusentals anläggningsarbetare m.fl.

Länsarbetsnämnden tar också upp frågan om de arbetslösa kvinnorna. Hur många dessa är vet man inte bestämt, därför att de inte tas med i arbetsförmedlingarnas statistik. Jämförelsen med andra landsdelar, där gifta kvinnor i högre grad beretts möjlighet till förvärvsarbete, tyder emellertid på att de arbetslösa kvinnorna enbart i Norrbotten uppgår till flera tusen. Om dessa skriver Länsarbetsnämnden:

Med hänsyn till de gifta kvinnornas bundenhet till orter med sådant (ensidigt utvecklat) näringsliv, finns det en stor arbetskraftsreserv som ej kan utnyttjas utan en företagslokalisering med särskild inriktning på dessa arbetskraftstillgångar. För hela riket, men särskilt för Norrbotten, är detta en angelägenhet av stor vikt.

Länsarbetsnämndens slutsats har blivit dels att hela Norrbotten bör betraktas som utvecklingsområde och sålunda bli delaktigt av alla de statliga stödformer, som lokaliseringsutredningen har velat förbehålla endast vissa områden, och dels att statsdriften bör utvidgas.

Statsdriften har prövats med stor framgång. Utan den skulle ytterligare flera tusen norrbottningar i dag ha varit arbetslösa. Det är viktigt att snabbt inrikta den statliga verksamheten på sådana åtgärder även därför

att Arbetsgivarföreningen och Industriförbundet redan har inlett en kampanj mot de stödåtgärder som föreslagits av lokaliseringsutredningen. Även utan ett sådant motstånd från den svenska storfinansen finns det skäl för länsarbetsnämndens mening att lokaliseringsutredningens förslag är otillräckliga. Men efter de privatkapitalistiska attackerna och till följd av en ensidig utflyttningspropaganda även i övrigt är det stor risk för en ytterligare försämring av den ekonomiska situationen i Norrbotten om statsmakterna inte ingriper.

Under hänvisning till vad sålunda anförts föreslår undertecknade, att riksdagen beslutar att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag snarast till en sådan utvidgning av statens verksamhet att även en betydande verkstadsindustri kommer till stånd i Norrbotten.

Stockholm i januari 1964

Helmer Holmberg

Hilding Hagberg